

HRVATSKI LIST: U pretplati
za četvrtu god. K 36.—,
za polugodište K 18.—,
tromjesečno K 9.—, mje-
sečno K 3.60, u malo-
prodaji 12 f. pojedini broj.
OGLASNI pišaljku se u
opravi lista trg Custoza 1.

HRVATSKI LIST

Izlazi svaki dan u 5 sati ujutro.

HRVATSKI LIST: izlazi
u nakladnoj tiskari JOS.
KRPOTIĆ u Puli, trg
Custoza 1. Uredništvo:
Sisjanska ulica br. 24. —
Odgovorni urednik JOSIF
HAIN u Puli. — Ruku-
pisi se ne vraćaju.

Godina III.

U Puli, subota 6. listopada 1917.

Broj 306.

Zimmerwald i Kiental.

Pošto je velikom dijelu naših čitatelja nepoznato, što zapravo znače za socijalno-demokraciju riječi Zimmerwald i Kiental prenosimo iz sarajevskog „Glasa Slobode“ slijedeće izvode:

Početkom septembra 1915. i koncem aprila 1916. održane su dvije međunarodne socijalističke konferencije u Švicarskoj, prva u Zimmerwaldu, druga u Kientalu. Zastupnici pravca, koji su učestvovali na ovim konferencijama, poznati su pod imenom „cimerwaldovci“.

Medju učesnicima konferencija u Zimmerwaldu i Kientalu prevladavali su elementi iz socijalističkih manjina i emigranti. Bile su zastupane i neke cijele stranke, kao n. pr. socijal-demokratske stranke Italije, dočim su se neke druge stranke kao n. pr. engleska „Nezavisna radnička stranka“ (Independent Labour Party) i Britanska socijalistička stranka (British Socialist Party) priključile tome pokretu. Medju emigrantima su bili zastupani najviše Rusi, i to boljševiki, radikalni menjševiki, socijalni revolucionari i umjereni menjševiki. Bile su zastupane i socijalističke manjine, opozicije, iz Njemačke i Francuske.

Na konferenciji u Zimmerwaldu se sastavila posebna komisija sa imenom „Internacionalna socijalistička komisija“, koja ima svoje sjedište u Bernu, u Švicarskoj, pa se zbog toga često zove „Bernska internacionalna socijalistička komisija“. U posljednje vrijeme imao na svoj biro u Stockholmu, gdje je prije nekoliko dana održavano vijeće Zimmerwaldskih stranaka.

Cilj ove komisije, kako je zamišljen u Zimmerwaldu, bio je da ona djeluje za dovršenje rata i da priprema socijalističku akciju za mir dotle dok tu ulogu ne preuzme internacionalno socijalističko tajništvo ili mjesto njega stalni poslovni odbor Internacionalne. Komisija je bila zamišljena samo kao privremena institucija, koja je nastala uslijed prestanka djelovanja internacionalnoga socijalističkog tajništva. U Kientalu je nastala jasna težnja, da bernska komisija postane institucija i da bude protivna instancija int. socijalističkom tajništvu, koje je onda počasno bilo povjerenje holandskoj stranci i koje je imalo sjedište u Haagu.

Premda su na konferenciji u Zimmerwaldu učestvovali oni socijalisti, koji stoje u opoziciji svodivima socijalističkih stranaka u Belgiji, Njemačkoj, u Francuskoj, ipak su se oni na ovoj konferenciji uzdržali od neposredne kritike i polemike protiv rada onih, koji te stranke vode. Kritika su bile one socijalističke misli koje su izgovarane na konferenciji. Drukotje je bilo na konferenciji u Kientalu. Tu su socijalisti, koji su se okupili oko bernske komisije, nastupili odlučeno proti onim vodstvima stranaka, koja nisu bila u strogoj opoziciji protiv vlada svojih država. Vijećanja su kientalske konferencije programatičnoga značenja, koja daju cimerwaldskom pokretu određen smjer.

Treba istaći da su se i u Zimmerwaldu, kao i u Kientalu pokazivali razni nazori, pa da je bilo i suprotnosti. To je sasvim razumljivo kad se uvaži s jedne strane, da su bili na jednoj strani najradikalniji elementi, a na drugoj strani ako se pomenu samo Rusi, medju kojima su bile zastupane četiri socijalističke struje. Posljedica toga je bila da se moglo postići potpuno sporazumljenje samo u toliko u koliko se izjavilo protiv napuštanja socijalističke klasne politike u interesu državne obrane, ili jasnije rečeno: radnička je klasna borba protiv svakoga sudjelovanja u buržoaskim vladama i sporazumljevanja sa građanskim strankama u svrhu „jedinstva naroda“ i „građanskog mira“.

Ovdje ćemo još izložiti glavne misli cimerwaldskih teoretičara.

Odgovornost za svjetski rat nosi kapitalizam, koji danas ima imperijalistički karakter i koga zastupaju sve buržoaske vlade i stranke bez razlike. Ne obzirajući se na izjave vlade, ne obzirajući se na trenutni ratni položaj, imaju socijalističke stranke voditi revolucionarnu borbu protiv vlade svoje države, svuda glasovati protiv vojnih kredita i vojnih sredstava i sa bojnim poklikom: „Dolje s ratom“ tražiti također mir bez aneksija. Proletarijat se klasnom borbom

energično brani protiv narodnoga zatiranja, protiv svakom potlačivanju malih naroda i zahtjeva pravo malih naroda i narodnih manjina na osnovu njihove samouprave i potpune demokracije. Taj se rad najbolje vrši klasnom borbom, koja je uperena protiv svih vlada i stranaka koje su sa vladama. To isključuje svako uplitanje u borbu medju pojedinih vladama i koalicijama vlada, kao i svako stajanje na strani ove ili one vlade, ove ili one koalicije u njihovom međusobnom boju. Za održanje mira ne mogu se naći sigurna sredstva dok se ne odstrani kapitalizam. Utoplja je nada, da se mir može održati samim ograničenjem oružanja i sa obligatnim internacionalnim sudovima. Za takve ustanove se pretpostavlja priznanje prava, koje stoje nad interesima država. Takvoga prava nema, jer kapitalizam, koji ima težnju da zaostri suprotnosti medju buržoazijama raznih država, ne dopušta da nastane takvo pravo. Demokratska kontrola spoljne politike treba kao preduslov potpunu demokratizaciju države. Ta kontrola može samo biti oružje proletarijata u borbi protiv imperijalizma, a nikako za to da se diplomacija pretvori u sredstvo mira. Zbog toga mora radnička klasa otkanžati utopijske zahtjeve buržoaskoga i socijalističkog pacifizma. Pacifisti donose mjesto starih nove iluzije, koje samo postavljaju proletarijat u službu tih iluzija, a koje zaslijepljuju masu, odvraćaju je od revolucionarne klasne borbe i pomažu politiku istražanja u ratu“.

Austrijska zastupnička kuća.

: B e č, 4. Ustavni je odbor obdržavao danas sjednicu i prihvatio predlog zastupnika Pittonija, Redlicha, Hummera, Neunteufela i Daszynskog, u kojem se izjavlja, da ukluče ratnog nadzornog ureda ne može sprječavati kuće, a da ne bi osudila protuustavnu strukturu i nemilu djelatnost, koja iz toga proizlazi. Umjesto ministarjalnog povjerenstva, koje je stupilo na mjesto ratnog nadzornog ureda i koje se također imade smatrati protuustavnim, traži kuća, da se njezina djelatnost ograniči na to, kako bi omogućila potrebni sporazumak izmedju centralnih mjesta, dok bi prema izvana imale uređovati samo oblasti. — Odbor je nadalje prihvatio predlog glede uklojenja oznake „politički sumnjiv“ i „politički nesumnjiv“. — Zastupnik je Onclul tražio nastavak rasprave o ustavnoj reformi. Predsjednik je odgovorio, da to poglavito ovisi o političkom položaju.

Konferencija radničkih zadruga u Bernu.

Bern, 3. (D. u.) Pariški listovi objavljuju poluslužbenu vijest, prema kojoj je francuska vlada uskratila odaslanicima za konferenciju radničkih zadruga u Bernu, čije je održavanje, kako je poznato, zaključeno na konferenciji radničkih zadruga u Londonu, putnice u Bern radi toga, jer bi konferencija značila dodir sa izaslanicima neprijateljskih država.

Bern, 3. (D. u.) (Konferencija radničkih zadruga.) Pogledom na riješenje druge točke dnevnog reda, naime pitanja premještenja sjedišta saveza radničkih zadruga u neutralnu državu, podastrla je komisija slijedeći predlog: Konferencija načelno ne odbija pitanje premještenja sjedišta. No okolnosti, pod kojima se zahtjeva premještenje sjedišta, kao što i odsutnost prvotnih predlagatelja, daje konferenciji povod, da odgodi zaključivanje o tako važnom pitanju organizacije i da ga predloži narednoj konferenciji. Iza duže sjednice bio je i ovaj prijedlog sa svim glasovima, osim onih švicarskih radničkih zadruga, pretvoren u zaključak.

Papina mirovna nota.

: Lugano, 4. „Tribuna“ veli obzirom na vijest o papinim mirovnim koracima, da je vatican onomadne predao engleskom poslaniku grofu Salisu službeni tekst obiju nota središnjih vlasti, da ih uruči vladama četvornog sporazuma. O drugim, dapače i samim usmenim priopćenjima, nije ništa poznato. Talijanska vlada nije dapače primila dosad ni teksta onih obiju nota od Engleske, bez sumnje za to, što je vrijeme za to

prekratko. — „Corriere d'Italia“ potvrđuje, da je sveta stolica priopćila note središnjih vlasti četvornom sporazumu, i izjavlja izmišljenom vijesti, da papa u novoj noti naviješta antantni, e Njemačka zasigurava svoju sklonost da isprazni Belgiju i zaposjednuta francuska područja.

Amsterdam, 5. (D. u.) „News van den Dag“ javlja iz Rima, da je kod razgovara, koji su se posljednje sedmice vršili u Vatikanu pod predsjedništvom pape o položaju, koji je nastao uslijed mirovne note središnjih vlasti, prisustvovao kardinal i drž. tajnik Gaspari, monakovski nunciji Frühwirth, kardinali Scarpinelli i Mery del Val, te tajnici Gaspari i Tedeschi. Može se držati sigurnim, da će sv. Stolica nastaviti svoj mirovni rad.

IZ RUSIJE.

Zaključak demokratske konferencije: Predparlament. — Odgovornost vlade predparlamentu.

Petrograd, 4. (D. u.) Petrogradska brzojavna agentura javlja: U jučerašnjoj sjednici demokratske je konferencije saopćio predsjednik, da je predsjedništvo, popunjeno zastupnicima različitih frakcija, izvršilo svoju zadaću, da ujedini najveći broj glasova na cilj, da dodje do izražaja jedinstvo demokratske volje. Prihvaćena je slijedeća odluka: Neophodno je potrebno, da se utemelji jaku revolucionarnu silu, koja će se držati programa moskovske konferencije od 27. kolovoza 1917., naime da vodi aktivnu politiku, koja je upravljena na postignuće općeg mira; da se ima dalje odrediti odgovornost vlade napram zastupničkom tijelu, koje će biti odraz narodne volje do sastanka konstituante i da se iz sredine demokratske konferencije stvori stalan organ sa zadaćom, da omogući ostvarenje državne moći na gore naznačenim osnovama. Ako će građanski elementi stupiti opet u vladu, bit će neophodno potrebno, da se reprezentativno tijelo nadopuni građanskim odaslanicima, koji će morat da budu u manjini. Vlada će biti odgovorna imenovanom organu. Jednodušno se je zaključilo, da se ne pripuče ništa o potijeku rasprave ove odluke. Odluka je bila za tim prihvaćena sa 829 proti 106 glasova.

Petrograd, 4. (D. u.) Petrogradska brzojavna agentura javlja: Jučerašnje večernje novine tvrde, da će predparlament, čiji je sastav bio zaključen u zadnjoj sjednici demokratske konferencije, biti samo vijećajuće ali nipošto zakonodavno tijelo. U slučaju potrebe moći će ispitivati također pitanja vanjske politike. Predparlament će biti sastavljen od 231 člana, medju ovima od 40 zastupnika građanskih zemstava. Vlada će morat dati predparlamentu u određenim razmacima vremena sva objašnjenja u pogledu položaja u zemlji.

SA RATISTA.

S obje strane doline Ečave žestoki topnički bojevi. — Zračni bojevi na talijanskoj i na ruskoj fronti. — Talijanska zračna navala na Pulu i na Porač. — Francuski ljetaci nad Stuttgartom. — „Tempo“ o mogućnosti ofenzive na jugozapadnoj fronti. — Amerikanske čete u boju.

: B e č, Iz ratnog izvjestiteljskog stana javljaju: Talijansko bojište. Jučerašnjeg dana nije na soškoj fronti došlo ni do kakvih velikih bojeva. U odsječku su brda Sv. Gabrijela opeotovane topniške navale kao i manje navale sa ručnim granatama, koje su bila odbijene. Tri su neprijateljska ljetaka bila tečajem dana u zračnoj borbi oborena, medju njima jedan Francuz. Sva su se ljetala vratila iza bojeva u potpunom broju. S obje strane doline Ečave žestoki topovski bojevi.

Istočno bojište. Općenito je bila topniška djelatnost jučer manja. Jedno je c. i kr. ljetalo oborio ruski Nieuport, ljetac, ruski kapetan, jest mrtav.

Na fronti g. o. nadvojvode je Josipa došlo samo do bojeva sa patroljama.

Kod fronte g. o. pl. Böhm-Ermolija bila je topovska djelatnost življa negoli prošlog dana. Na odmazdu neprijateljsko bacanje bomba navalila je na stan ruskog stožera jugoistočno od Gremalova skupina ljetala. Opaženo bje mnogo uspjelih hitaca i požara. Sva su se naša ljetala vratila neoštećena.

Jugoistočno bojište. Nikakove važnije bojne djelatnosti.

B e č, 4. (D. u.) Iz ratnog se izvjestiteljskog stana javlja: Ponovna zračna navala na Pulu i okolice, izvršena od 2. na 3. t. mj. nije prozročila niti štete niti gubitaka. U Poreču je ljetalačka bomba oštetila neku privatnu kuću te je ranila jednu ženu i jedno dijete.

Stuttgart, 1. Prošle su noći između 11 sati 35 minuta i 12 sati 45 minuta dva puta navalila neprijateljska ljetala na Stuttgart. Izbačene su bombe većim dijelom popadale na ceste i slobodne trgove, te osim porazbijanih stakala, opeka itd. nijesu prouzrokovale nikakve značajne štete. Osim nekoliko lako ranjenih, među njima četiri žene i jedan dječak, bila su ubijena tri muža, od kojih dvojica nijesu potraživala bila skloništa. Oba su puta bila neprijateljska ljetala protjerana obrambenom vatrom.

Ženeva, 2. Za vrijeme se je boravka talijanskog kralja u Francuskoj opet govorilo o željama Cadorne, kako bi on rado vidio, da bude njegova fronta pojačanjima sa strane antante još više osigurana. Na ovo primjećuje „Temps“, e je slabo vjerojatno, da bi austrijska vojna uprava sa 300 bataljuna i 4000 topova, kojima raspolaže na sočkoj fronti, mogla provesti veću ofenzivnu akciju. Uostalom da ovisi veoma o razvoju stvari na ruskoj fronti, sa koje bi u danom slučaju Austrijanci mogli biti poslani na južnu frontu.

Lugano, 2. Kako pariški listovi javljaju, zauzele su prve američanske čete neke ženijske pukovnije svoje mjesto na fronti. Pukovnija vrši službu na nekoj francuskoj željezničkoj pruzi u francuskom odsječku fronte. Onomadne je bila napadnuta po njemačkim ljetalima sa bombama i strojnim puškama. Američanski je jedan vojnik, koji je pograblo bombu neposredno prije negoli što je eksplodirala i bacio ju u vodu, primio kao prvi Amerikanac francuski krst za zasluge.

IZ ITALIJE.

Još o nemirima u Italiji. — Zajednjenje talijanske zastupničke kuće. — Mjera protiv socijalista.

Lugano, 4. U izvještaju o nemirima u Turinu veli list „Gazetta Ticinese“, da su buntovnici pucali iz strojevnih pušaka, te da su vojnici tek nakon oklijevanja i pod pritiskom naknadno pridošlih kontingenata rabili oružje. Skupine su se ustaša buntovnika zaboravile po kućama. Navadja se broj mrtvih sa 60, a ranjenih sa 120.

Lugano, 4. (D. u.) Rimska je komora sazvana za 16. listopada.

Lugano, 2. Obzirom na skornjnje otvorenje talijanske komore piše „Stampa“, da su socijaliste namjeravali silnu opstrukciju, no da misli građansko novinstvo prešutjeti sve upadice, izazvane po socijalistima. Osim toga da će se stali na put socijalističkim nakanama raspravljajući o svim rukama u neku ruku šakaljivim pitanjima u tajnim sjednicama.

RAT NA MORU.

Amsterdam, 5. (D. u.) Englesko admiralsvo saopćuje, da je oklopna krstarica „Drake“ (14.000 tona) bila torpedovana u utorak u jutro na sjevernoj obali Irlandije. Dostigla je luku i tamo potonula u plitkoj vodi. Uslijed eksplozije bili su usmrćeni 1 časnik i 18 momaka. Ostala je momčad spašena.

RAZNI BRZOJAVI.

Bugarsko sobranje. — Bavarski ministar predsjednik u Berlinu. — Bolesni nadvojvode Maksu.

Sofija, 3. (Agence Tel. Bulg.) Na temelju odluke vlade bit će sazvano sobranje za 15. listopada, t. j. 13 dana prije ustanovljenoga roka za redovito zasjedanje.

Berlin, 2. Skorašnji dolazak bavarskog ministra predsjednika grofa Hertlinga, u Berlin, koji se je uslijed znatnog zakašnjenja vlaka osporio, u savezu je, kako to shvaćaju politički krugovi, sa narednim raspravama glede Alzacije-Lorene.

B e č, 5. (D. u.) Stanje je nadvojvode Maksu subjektivno i objektivno tako povoljno, da je obustavljeno izdavanje buletina.

Berlin, 4. (D. u.) Državni je sabor prihvatio u drugom čitanju zakonsku osnovu, koja se tiče nove izgradnje njemačkog trgovačkog brodovlja. Zakonska osnova predviđa drž. pomoć brodograditeljima u svrhu oživljenja trgovačke plovidbe.

Govor zastupnika dra Laginje

na sjednici od 27. rujna o. g.

Visoka kućo! Nalazimo se u prvom čitanju proračuna i to redovitog proračuna za periodu 1917./18. indennitetne zakonske osnove za daljnjih šest mjeseci od 1. studenoga 1917. dalje, i u raspravi glede veoma opsežnog programnog govora nove vlade, odnosno gospodina ministrapredsjednika.

Već ovako opsežna gradnja, kao što je evo ova, o kojoj imademo da raspravljamo — premda samo u prvom čitanju — iziskivala bi za svakog govornika, koji dolazi na red, bez sumnje kud i kamo dulje vrijeme. Neću izdati tajne, ako ustanovim, da svakom od nas na žalost stoji na raspolaganje samo pola sata za ispitivanje ovih silno važnih predmeta. Radi toga sam se, ako i ne prisiljen, odrekao makar i kratkoga uvoda u svom hrvatskom materinskom jeziku, jer polažem vrijednost na to, da visoka vlada, koja nije, kako je poznato, vješta hrvatskom jeziku, barem u glavnim riječima uzme do znanja naše stanovište prema tim velikim pitanjima, i da se ne bi dogodilo, kao što već jednom, gdje je početak mog govora, koji sam držao ovdje u mjesecu lipnju, prema stenografskom zapisu hrvatskog dijela bio nešto drukčije objavljen, negoli što sam u istinu govorio.

Gospodo! Naš proračun obuhvaća milijarde, — to je već poznata činjenica. Sami kamati postojećih već ratnih dugova iznose, kako je poznato, 1702 milijuna kruna, to jest, jednu milijardu, sedam desetina i nešto preko toga. Vrijedno je, da se pučanstvu prema mogućnosti što više zorno predoči, što to znači. Ja sam učinio kratak račun i dolazim do ovog rezultata. Kad se 100 krunske banknote po širini sastave, dobiva se od svakih šest komada po prilici jedan metar dužine. Kad bi se dakle kruna od 1702 milijuna htjele na ovaj način predočiti, dobili bismo udaljenost od okruglih 2600 kilometara, a to je po prilici nekako peterostruka duljina željezničke pruge Trst-Beč. Ja mislim, da si približno mogu predočiti veličinu ovih naših dugova, odnosno kamata, koji se imadu svake godine otplaćivati na dosadašnje dugove, samo oni — a to je većina austrijskih državljana — koji moraju da žive od dohotka od samo nekoliko komada po 100 kruna; ako ovi na željezničkoj pruzi Trst-Beč tri, četiri metra zajedno iznašaju, to je ovo već veoma mnogo. Ali oni moraju s drugim državljanima nasuti zajedno okruglo 2770 kilometara, kako bi namaknuli potrebite komade po 100 kruna za plaćanje kamata ratnih dugova.

Prvo, o čemu se mora govoriti, jest pitanje o miru i pitanje o prehrani u našoj državi.

Da svi želimo mir, o tom nema sumnje. Ponajprije moramo mi zastupnici južnih zemalja i zastupnici triju južnih slavenskih plemena, Hrvata, Slovenaca i Srba ove monarhije, što srdacnije željeti mir, jer smo ratom najviše ponastradali. Mi smo Njegovu Veličanstvu i Njegovoj Svetosti papi neizrečeno zahvalni za njihove izjave i želje. Mi bismo samo s ovog mjesta htjeli upravit na Njegovu Svetost daljnji priziv, neka se on tom zgodom sjeti historijskog događaja, da su naime pred po prilici g. 1200 narodi, koje mi danas zastupamo, stupili u red civiliziranih naroda prihvatom kršćanske vjere. Tad je bila rimska kurija čuvaricom, reprezentativom onoga, što mi danas moderno nazivljemo europskom diplomacijom, i da se je onom zgodom stvorio mirovni savez, prema kojemu su se naši predje sa prihvatom kršćanske religije obvezali, da ne će poduzimati osvajalačkih vojna, čemu im je nasuprot diplomacija zajamčila pobjedu nad onima, koji bi htjeli provaliti u njihovu domovinu. Bude li tko htio provaliti u njihovu domovinu — naime u zemlju Hrvata; tad smo bili sa Slovencima sve do koruških lugova, do u granice Tirola jedno i isto — to će se bog osvetiti, davši pobjedu učeniku Kristovu, Petru. Si quis eorum (Croatorum) terram invaderit, vindex eorum Deus esset, concilians victoriam Petro Christu discipulo.

Prizivljemo na sve one, koji zaista žele mir, neka se sjetite toga i pomognu nam, kako bi iz naše zemlje uklonili svako tuđe gospodstvo (Bravo!), ma zvalo se to gospodstvo kakogod mu drago (veoma dobro!), ma bilo to gospodstvo jednoga i dviju s nama u istoj monarkiji živućih plemena ili dviju nad nama u raznim područjima monarhije zapovijedajućih vladar, ma bili to tuđinci izvan naše monarhije.

Visoka kućo! Gospodin je ministar-predsjednik držao silno opširan programni govor u gospodarskom pogledu

i ispričovijedio toliko dobra, e moramo uz najbolju volju samo da pomislimo, kako on sam može veoma teško vjerovati, da može vlada, pa bila to i definitivna vlada, kako ju je nazvao, provesti sve ono, što se ovdje navodi.

Radi kratkoće vremena ne mogu da se upustim u potankosti. Ja mogu samo, kako je rečeno, u glavnim riječima istaknuti nešto, kako bih dokazao nemogućnost izvedenja toga programa. Nije to od danas i nije od jučer, što se nesamo mi Jugoslaveni, nego čitavo narodno zastupstvo tuži na zanemarivanje na svim područjima javne uprave i navadja predloge i naputke, kako bi se morala stvoriti na svim područjima javnoga života promjena. Mi smo kroz čitavo vrijeme takozvanog ustavnog života proživjeli žalosnih iskustava, da su se, ako se je u jednom smjeru učinio po jedan korak unaprijed sigurno u drugom smjeru učinila dva koraka unatrag, tako da uopće i ne možemo da govorimo o napretku kod nas. Stanovitim se napretkom mogu možda podičiti dva plemena, koja vladaju u našoj monarkiji, Nijemci i Mađari. No meni se čini, — ta ja nijesam tako upućen u unutrašnje prilike ovih dviju plemena, — e su napredovali samo ondje, gdje se je radilo o tom, da nas druge državljanke potisnu i potlače. (Odobranje.) Jer inače ne bismo danomice slušali, ako ne jače, ali barem isto tako jake objede sa njemačke strane obzirom na javnu upravu. One pritužbe, koje oni ondje podnašaju, pogadaju možda u srcu njihove zemlje, ali na periferijama, gdje se veli potlačivati nas i nešto nam oduzeti, sigurno nijesu nikad bili oštećeni. Mi nemamo prema iskustvu više nikakova pouzdanja u tako dugačke i tako na široko raspredene programatičke govore. Mi smo dapače uvjereni, da se uz najbolju volju niti stoti dio onoga tečajem vremena, koje je jednoj vladi u Austriji uopće pristupeno, ne može proizvesti, što bje ovdje sve navedeno, i to na svim područjima javnoga života. Kažu nam primjerice, — dozvolite, gospodo, da navedem samo nekoliko primjera, — mi ćemo provesti melioracije, koje su s time u savezu, mi ćemo pospješivati iskorištenje vodene snage za proizvodnju motorne sile itd. Obećaju nam dapače suvislu mrežu za električni vod kroz čitavu državu. A sad, dozvolite mi, gospodo, da dadem primjer za to. Neposredno prije okupacije, to jest nekoliko godina prije, bavila se je naša vlada regulacijom Neretve. Izdan je zakon, Neretva je bila regulirana, u toliko, da su brodovi mogli voziti tik do hercegovačke granice, sve do Metkovića. Ujedno bi se bila imala meliorirati čitava dolina Neretve. A sad eto popitajte stare ljude ondje, kako je stvar ispala, i Vi ćete jedno-glasno čuti samo pritužbe o tom, koje dokazuju, da obzirom na tlo i zemljište, koje se je imalo meliorirati, izgleda stvar gore negoli tad, kad Neretva još nije bila regulirana.

(Konac sledi.)

AUSTRO-UGARSKI RATNI IZVJEŠTAJ.

B e č, 5. (D. u.) Službeno se javlja:

Nema nikakvih većih bojnih djela.

Poglavica generalnog stožera.

Velika bitka u Flandriji

Berlin, 5. listopada. (D. u.) Iz velikog se glavnog stana javlja:

Zapadno bojište.

Bojna skupina bavarskog prijestolonasljednika: Dan bitke vanredne ljutosti prošao je za vodje i za čete 4. armije. Izdržali smo. Od rana jutro do kasne noći trajalo je rvanje, koje se je razbuktilo sveudilj obnovljenim navalama Engleza iz područja sjeverozapadno od Langemarcka do južno ceste Menin-Ypern (15 kilometara). Neprekidno djelovalo je nagomilano topništvo sa skrajnim naponom ljudi i topova proti području, u kojem su se odigravali ljuti, amo tamo talasajući bojevi pješadije. Zarišta su bitke bila: Poelkappelle, nekoji dvorci 3 kilometara zapadno od Paschendaele, raskršća puteva istočno i jugo-istočno od Zonnebeke, komadi šume zapadno od Bezalere i selo Gheluvelde. Preko ove je linije mogao doduše neprijatelj privremeno da prodre,

Podupirajte Družbu!

ali se nije mogao uzdržati uslijed sile naših protusunaka, ma da je on do kasne večeri vodio u boj sveudilj svježije sile. Dobitak se Engleza prema tome ograničuje na komad zemlja, širok 1 do 1.5 kilometra od Poelkappelle preko ogranaka od Zonnebeke te uzduž cesta, koje vode od tamo u Bezeelaere. Ovo je selo kao što i Gheluveld, za koje se je vodio ljuti boj, potpunoma u našem posjedu. Krvavi su gubici engleskih divizija — bilo ih je najmanje 11 upotrebjeno kod navale na bojištu u jutro — prema suglasnim izvještajima veoma visoki. Dobro je suradivanje sviju naših četa skršilo i ovaj golemi udarac Engleza pred ciljem, za koji se ovaj put neće moći kazati, da je bio uzak, već koji je daleko sežao. Ništa ne može da nadkrili junaštva njemačkih četa u Flandriji.

Bojna skupina njemačkog prijestolonasljednika: Na istočnom brijegu Moze vodili su Francuzi na večer ponovnu jaku navalu, 12. tijekom tri dana, na sjevernom obronku uzvisine 344 istočno od Samogneuxa. Preko dana pripravlila je jaka paljba, ojačana prije provale do bubanjske vatre, juris francuskih četa, koje su bile gotovo svuda suzbijene od prokušanih Würtemberžana. Na nekim su mjestima bili potrebni protusunci. Njima smo dopremili mnogo zarobljenika.

Istočno bojište.

Nema većih bojnih djela.

Macedonsko bojište.

U kotlini Bitolja i u luku Černe bila je bojna djelatnost jača negoli zadnjih dana.

Prvi majstor glavnog sjela Ludendorff.

Engleski izvještaj od 4. t. mj. u jutro javlja o bici u Flandriji: Jutros rano u 6 sati navalili smo opet u širokoj fronti istočno Yperna. Javljaju se povoljni uspjesi. Neki je broj zarobljenika već dopremljen.

Večernji engleski izvještaj od istoga dana dodaje: Naša navala, poduzeta na fronti od osam milja, bila je potpuno uspješna. Sve smo ciljeve postigli te osvojili položaje od velike važnosti. Preko 3000 zarobljenika nalazi se u našim sabiralištima. Sada smo u posjedu glavne kose brežuljaka do točke, 1000 yarda od Broodseynde. Osvojili smo malo selo Polderhoeck te istjerali neprijatelja iz mnogobrojnih dvoraca južno i istočno od Polygonske šume. Osvojili smo Molenaarselsthoek i Gradinstafel te doprli do ruba Poelkappelle. Naš marš proti konačnom je cilju bio također uspješan. Osvojili smo tamo selo Rütel (?) i Nordendehoeck te imademo sada dobre položaje na kosi lanca brežuljaka 5 milja istočno od Yperna. Osvojili smo već dio Poelkappelle. Selo kao što i svi ostali ciljevi bijahu o podne u našem sigurnom posjedu.

NEPRIJATELJSKI IZVJEŠTAJI.

Engleski:

3. listopada na večer: Danas je ujutro opstrijeljao neprijatelj neposredno prije osvitka zore žestoko naše položaje između Tower-Hamleta i Poligonske šume. Duskora izatoga je pokušala njegova pješadija da uznapreduje. Naše je topništvo otvorilo snažnu vatru i shrvalo na većem dijelu navalne fronte navalu neprijatelja, prije negoli je stigao do naših crta. U području je neposredno sjeverno od ceste u Menin pošlo nekim četama neprijatelja za rukom, da prođu kroz našu topnišku vatru, no bile su po našoj pješadiji potpuno suzbijene. Naši su položaji čitavi. Istočno od Yperna tečajem dana s obje strane velika djelatnost topništva.

Ruski:

3. listopada. Sjeverna, jugozapadna i rumunjska fronta. Puščana paljba.

Kaukaska fronta. Ništa važna.

Istočno more. Dne 1. listopada proizveo je neprijatelj niz zračnih navala na Zerel, izbacivši više bomba, koje su izazvale požar, koji je doveo do eksplozije jednog od naših skladišta municije. Kod eksplozije je našlo više časnika i vojnika, koji su samozatajom radili kod ugušenja vatre, junačku smrt. Na odmazdu za ovu navalu bacali su naši ljetaci na protivničke tabore na kurlandskoj obali bombe. Oko podneva dne 1. listopada osvanuli su u užini Irbena neprijateljski ribarski čamci sa mrežama, koje su naše dalekometne baterije odmah protjerale. Po danu su pokušala neprijateljska ljetala još jednom, da se približe Zerelu. No naši ljetaci, koji su im poteljeli bili ususret, prisilili su ih da se uklone i pobacaju bombe u more. Dne 1. listopada

došlo je na jugozapadnoj fronti do triju zračnih borba sa neprijateljskim ljetalima. Na selo su Horostkov, jugozapadno od Huslatina izbacala naša ljetala tipa Muromec više tuceta bomba.

Francuzi:

3. listopada, na večer. Dan razmjerno miran, samo označen topničkim pothvatima sjeverno od Aisne na obje strane Moze.

Belgijski izvještaj. Tečajem posljednjih je 48 sati opstrijeljalo naše topništvo neprijateljske tabore i sveze na odmazdu za opstrijeljavanje sličnih naredbaja na našoj fronti. Danas sjeverno od Dixmuidena žestoka borba sa bombama, podupirana jakim opstrijeljavanjem, koja se svršila u našu korist. Naši su ljetaci poduzeli u oba posljednja dana 47 ljetova, među njima više njih sa bombama u noći kao odmazdu za bacanje bomba na naše stražnje crte.

Istočno bojište. 2. listopada. Prilično živahna topovska djelatnost. Patrule su sjeverno od Monastira bile odhijene po grčkim četama.

4. listopada, 3 sata popodne. Prilično mirna noć, osim na desnoj obali Moze, gdje je obostrano topništvo bilo veoma djelatno. Za odmazdu na bacanje bomba na Bar-le-Duc bacali su naši ljetaci bombe na Frankfurt-Rawsstatt.

4. listopada, na večer. Bojevi sa zračnim granatama i topnička djelatnost na visoravni i južno od Aillesa. Neprijateljski je pothvat zapadno od La Pompelle bio odbijen. Topnička je borba bila veoma živahna kroz čitav dan na desnoj obali Moze. Ujutro smo odbili neprijateljsku navalu na jedan od naših jaraka sjeverno od uzvisine ?? Naše je topništvo uzelo neprijateljska sakupljanja u tom okolišu pod vatru.

Istočno bojište. 3. listopada prošao je na čitavoj fronti mirno.

Malijski:

4. rujna. Od večer, 2. listopada do jučerašnjeg popodneva traje bojna djelatnost na zapadnim odsječcima brda sv. Gabrijela nadalje. Opetovane su se navale, koje je neprijatelj pokušao uz pripomoć mnogobrojnih nasrtajnih patrolja, skršile u našoj vatri. Srećna nam je provala donijela 4 neprijateljska časnika i 22 vojnika, koji su bili smješteni u nekoj pećini. U odsječku smo Raccogliano dopremili s uspješnog pothvata 27 zarobljenika. Na ostaloj fronti obilježna djelatnost obiju topništva. — Jedno je neprijateljsko ljetalo, na koje je navalilo bilo jedno od naših ljetala iznad Avča, bilo prisiljeno, da se spusti u naše crte; ljetaci su zarobljeni.

Političke vijesti.

Govor češkog zastupnika Kalna.

Donosimo iz „Venkova“: Zastupnik je Kalna počeo svoj govor češki, a onda nastavio njemački te je istaknuo, da su riječi govornika Hartla i nekoliko njemačkih zastupnika pred njim bile opet tako pune srdžbe proti češkom narodu i češkim zastupnicima, da smatra svojom dužnosti, da bi im odgovorio. Kao radikalac i kao član novo ustanovljenog češkog državnopravnog kluba proglašuje otvoreno i iskreno: Mi nijesmo nikakvi neprijatelji njemačkog naroda kao takovoga. Mi smo samo osvjedočeni demokrati, kao što su bili naši predji. Mi nećemo nikoga da podjarmimo, nikoga baciti u bespravnost, ali mi hoćemo također da živimo. Na sveučilištu, koje je bilo opet denuncijantski napadnuto, usisali smo kao mladi ljudi veliku nauku o socijalizaciji države i ljudstva. Priznavamo velike ljude njemačkog naroda, njihove velike filozofe, njihovog velikog Herdera. Ali kako daleko su ljudi kao zastupnik Hartl od ideala Schillerovih, Goetheovih, Herderovih, od glasa bratstva i samoodredjenja naroda. Nitko ne govori toliko o četvornom sporazumu, a nitko ne informira antantu tako dobro o prilikama u Austriji kao baš Nijemci. Česima ne treba govoriti o tome. Za to se brinu već gospoda na drugoj strani. Gospodin Hartl i gospodin Wolf propovjedaju austrijsko rodoljublje, a zastupnik se je Wolf uzrujavao, kad je ministar-predsjednik govorio o državnoj misli, te ga je neki zastupnik prekinuo medjupovikom „o kakovoj državnoj misli?“ Od prosinačkog ustava nije bilo nikakvog austrijskog ministra, koji bi bio zastupao veliku državnu misao. Svi su ministri imali u glavi samo pojedine sustave centralizma, apsolutizma, germanizacije i birokratizma. Ustavopravno i državopravno ne poznajemo nikakove Austrije, već samo kraljevstva i zemlje zastupane u carevinskom vijeću, i ako se govori o Austriji, vrijeđa se ustavopravni osjećaj ljudi, koji drže nešto do ustava. Sjeća li se na to gospodin Wolf, austrijski

patriot Wolf, koji je ovdje u zastupničkoj kući i u češkom saboru vikao: Hoch Hohenzollern“ i pjevao „Die Wacht am Rhein?“ Neka se navede samo jedan slučaj, da bi se Česi bili vladali na taj način. Ali sa policijskim odredbama nije moguće, da se danas Čehe odvrća od onog, što danas želi sav svijet: Slobodu, samostalnost i bratstvo sviju naroda i pojedinih ljudi unutar naroda. To jest velika misao, za koju su se naši očevi borili i morali trpjeti. Da li su Česi htjeli sadašnji rat, ratne grozote, koje danas tlače sve? Opominjali smo pred ratom sa Srbijom, a u svoje smo doba molili predsjednika Pataja, da bi saopćio na najvišem mjestu, da je čitava zastupnička kuća proti ratu. Rat su htjeli njemački nacionalci, vodjeni od zastupnika Pollaufa. Dok je bilo još vremena, demonstrirali smo mi proti vojni, dok ste vi (proti Nijemcima) demonstrirali za rat, kad je opasnost bila najveća, da bukne. Slavno češko kraljevstvo, koje je utemeljila vlast habsburško-lorenske dinastije, ovdje se denuncira pred čitavim svijetom. Sav svijet znade međutim, što znači Češka za našu državu. Neka si nitko ne misli, da bi se Kramář ili Rašín ili svi drugi, koje su proganjali, dali zastrašiti grožnjama. Česi su od vjekova vični, da žrtvuju za velike ideje svoj život. Sa persekucijama nije do sada bilo moguće potlačiti austrijskih naroda, a danas se misli, da se narode može ugušiti sa ministrima, ratnim nadzornim uredima, policijskim odredbama i zastupnicima Teufelom, Wolfom i Hummerom. Govornik ističe desetgodišnju lojalnu iskrenost češkoga državnopravnog stanovništva. To se mora istaknuti baš na dan svetoga Vaclava, pošto Česi smatraju krunicu svetoga Vaclava idealom posebne češke države. I car je Franjo Josip god. 1871. priznao ponovno pravo svetovaclavske krune, te je obećao, da će potvrditi pravo krune krunikbenom zakletvom. Česi su govorili i radili uvijek rojalistički, kad se je radilo o državnom pravu. Ali ako Nijemci sada misle, da je nastao preobrat u tom mišljenju, je to tragička krivnja baš gospode na lijevoj strani, koji su kroz stoljeća teško grijehili proti češkom narodu.

Kino „Crvenog Križa“

Ulica Sergija broj 34.

Današnji raspored

Iz knjige dugova života

drama u 4 čina sa MARIOM CARMÍ.

Početak 2:30, 3:55, 5:20 i 6:45 s. pop.

Neprekidne predstave.

Ulaznica: I. prostor 1 K; II. prostor 40 fil.

Ući se može kod svake predstave.

Ravnateljstvo si pridržava pravo promijeniti raspored.

Domće vijesti.

Dopusti poljodjelaca. Ministarstvo za zemaljsku obranu proglašuje: Da se dodje prema mogućnosti u susret interesima gospodarstva i da se omogući intenzivno iskorišćenje povoljnog jesenskog vremena, bili su svi dopusti, koji ističu sa danom 30. rujna i 31. listopada općenito, to jest, bez potrebe posebne u tu svrhu molbe, u svakom pojedinom slučaju produženi za mjesec dana, dakle u prvom slučaju do 31. listopada, a u drugom do 30. studenoga. Obzirom možebitnog daljnjeg produženja dopusta preko ovih rokova vrijede istodobno proglašene odredbe o dopustima do stanovitog roka.

Javna dražba. Danas na 3 sata poslije podne u sudbenoj dvorani V. Arena br. 2, obdržavat će se dražba zavjesa, umivaonika sa mramorom i ogledalom, više vrsti stolica, ormara, kreveta, okvira te pišaćeg stroja.

Prodaja ribe. U slučaju, da prisprije riba prodat će se ona danas. Pravo kupovati ribu imaju danas vlasnici živežnih karata počevši od broja 7901.

Milodari za hrvatske škole u Pulj. Prigodom otvorenja hrvatske škole u Pulj, položeni su preko uprave lista sljedeći doprinosi:

Gosp. Josip Kozjak sakupljenu svotu na Nj. V. brodu „Erz. Friedrich“ od K 298.40, a darovaše po K 5.—: gg. Kezele, Gavranović, Siška, Wiesner, Pinter, Anstera; po K 4.—: Josip Kozjak, Cernoušek, Bačić, Tomljanović, Nekić Kscil, Babić, Okarsky, Karel Vich, Trunec, Krestan, Denz; po K 3.60: Berak; po K 3.—: Zorić, Jakopanec, Moderčin, Bubljić, Bodurina, Uravić, Kovačević; po K 2.—: Schönwald, Kukec, Romić, Floihar, Pitaus, Belošević, Vakoscky, Kusanović, Sperlina, Sarić, Pirc, Radošević, Maier, Pustovka, Šarinić, Ruško, Messer, Barčević, Hanžek, Schneider, Jurčić, Dekanić, Zohih, Narančić, Brunner, Pokrajac, Bink, Smok, Kvasnička, Čehura, Jurinčić, Sikić, Jerčić, Kosta, Tersić, Frančićević, Dugec, Zatusky, Runko, Kuhajdek, Phoda, Genk, Hladik, Babić, Pavel, Mach, Benzia, Kovačević, Pavlik, Šinčić, Palaček, Palada, Vukov, Schera, Szcrenowicz, Jeziček, Pastrović, Strg, Kosorić, Gorganc, Urban, Hanuš, Čubrčić, Mohorović, Pavlovsky, Stegel, Kranjo, Jerolimov, Vašarović; po K 1.—: Vratny, Jerčić, Kotyza, Kadnin, Šutić, Martanović, Mihajević, Buća, Pilepić, Vanić, Vitavski, Hika, Bolić, Dras, Dvoržak, Car Luka, Car Jakob, Zuvila, Tomljanović, Tomić, Lončarić, Šenk, Pupik, Ružić, Kosić, Zavesky, Pekarek, Antić, Cernohovsky, Luksetić, Repušić, Vrsić, Munjiza, Dučić, Gržetić, Almay, Kožul, Marlinović, Kuzmanić, Skundrić, Neupraud, Mlejnek, Novak, Zurch, Bastlanić, Grbac, Martinović, Straduez, Horak, Rogosić, Kripotić, Jerković; po fil. 80: Knežević, Bujas, Sarić; po fil. 60: Kozman, Conković; po fil. 50: Rudić; po fil. 40: Blatny, Rasporić, Perković; po fil. 30: Butigović; po fil. 20: Doneić.

Na Njeg. Vel. brodu „Stephanie“ sakupio je gosp. Perica Paun svotu od K 365.—; darovaše: po K 30.20: gg. Petar Trojković; po K 10.10, Petar Paun; po K 6.—: Juraj Cossovel, Frane Ivančić; po K 5.—: Šime Rogić, Musić, Drago Bačić; po K 4.—: Branko Prica, Tomo Fakišić, Martin Jergović, Juraj Klarić, Antun Pavičić, Pavao Severdija; po K 3.—: Arnold Teindl, Antun Kraljić, Đinko Tomašić, Stjepan Mühler, A. Kožusznik, Piličić, Katalin, Mosurak, Sukotić, N. N., Nikola Skalabrin; po K 2.—: Tomo Dujmović, Krsto Grgić, Mate Katalan, Ivan Fabijančić, Miho Maršanić, Josip Reinhard, Max Leskošek, Ante Božanić, Max Preganz, Ivan Kirberl, Stipe Ružić, Ernst Zerjal, Stjepan Kapf, Ivan Padovan, Juraj Johorić, Andrija Bank, Petar Dragojević, Marko Kujarić, Matija Vidmar, Šime Lokin, Josip Peroš, Petar Vlajnić, Josko Kružić, Ljubomir Kapo, Mate Dundović, Franjo Barčot, Kuzma Barčot, Ivan Spoljar, Luka Kolaković, Šime Matesić, Franjo Jaklić, Oskar Kovačević, Drago Ovčarić, Franjo Steg, Pavao Zurela, Frano Skaza, Ladislav Dobrnsky, Vinko Tabor, Ivan Muškon, Albin

Potokar, Franjo Potokar, Ivo Cvitanović, F. S., Doria, Gaso, Augustin Potočnik, Antun Krajzer, Benjamin Pašner, Šime Jeremić, Tomo Cvitanović, Josip Mann, Vice Pajalić, Nikola Miše, Milan Suknaić, Milan Illč, Erega Ferdinand, Juraj Salamunović, Tomo Murat, Ivan Žic, Milan Ciganović, Josip Mikelin, Frane Baraka, Ante Hajder, Ive Juraga, Kuzma Kapor, Jure Poža, Ivan Poža, Šime Draško, Vjeko Dobrošević, Petar Gojin, Frane Ozretić, F. Mudronja, S. Vojković, Krsto Milličević, Mate Predovan, Nikola Carić, Stipan Carić, Toma Bucat, Ante Cvitan, Tomo Tomašević, Josip Jerković, Josip Sladonja, Jakov Mustapić, Andre Kralović, Juraj Fističić, Maršalek Váša, Josip Jerdelinić, Ivan Illč, Krsto Martunović, Milan Obradović; po K 1.—: Tomo Ribarić, Ivan Marčelja, Imre Kovac, Marko Baksija, Josip Demnar, Ludvik Pichler, Stjepan Jerčić, Josko Dragičević, Stjepan Babić, Antun Kustić, Nikola Bazovac, Božo Radetić, Dragutin Jerolimov, Alois Hruby, Josip Spazer, Franjo Nledl, Josip Gausterer, Ivan Glebl, Frane Grbac, Franjo Sinigoj, Filip Kraljić, Grgo Solta, Mihovil Jadrešin, Antun Mirošević, Mate Poša, Vinko Dragojević, Valentin Oričić, Ante Stančić, Ivan Arnezlić, Andrija Babić, Ferdinand Rabar, Božo Ricov, Ante Strmelj, Ivan Armanini, Ivan Fablanović, Juraj Galović, Josip Ivoš, Stjepan Kustara, Niko Kaštelan, Stjepan Kaštelan, Mihovil Lesica, Šime Stojanov, Filip Vullin, Josip Zitičić, Marjan Vidov, Ante Percan, Ivan Filipan, Josip Kovačević, Ivan Bravar, Dane Rubčić, Dragutin Hopčnik, Emil Adam, Ivan Kršulj, Ante Zarović, Nikola Radičić, Ante Crnić; po fil. 60: Toma Jurić, Grgo Dževinja; po fil. 50: Bare Zellé, Šime Brunac, Kazimir Jurković.

Naknadno su nam stigli za hrvatske škole još i ovi doprinosi: Sa Nj. V. broda „Radetzky“, sakupljeno među hrvatskom, slovenskom i češkom momčadi K 529.—. — Na Njeg. V. brodu „Prinz Eugen“ K 524.—. — Na N. V. b. „Babenberg“ K 156.—. Da je naša uzorna momčad veoma požrtvovna, o tome nijesmo nikada dvojili, ali da će se odazvati naši mornari uz njihovu vojničku platu u tako velikom broju i ljepom svotom, nijesmo se nadali. Iz toga se jasno vidi, da je naša momčad prožeta domovinskom ljubavi, da naša momčad shvaća, od kolike su potrebe i važnosti naše škole, za naš javni napredak i budućnost. Primjer je tome razgovor sa jednim našim nepismenim mornarom, kakovih žalibože ima u velikoj mjeri iz naše Istre i Dalmacije, koji je, položivši dar za naše škole, kazao: „Ako ja neznam čitati, zašto da i naša djeca budu nesretna kao i ja?“ Taj mornar, premda nije bio u školi, ipak je ostao naš čelik-rodoljub, jer nije imao prigode, da se bilo u kojoj školi izobrazil, dočim kod nas su takove prilike, da kada se ne bi borili u školskom pitanju i otvarali škole našoj djeci, bila bi primorana pohađati škole, u kojim bi se otudjila

našem rodu i jeziku, i ta bi djeca bila za nas izgubljena. Između 112 djece, koja sada pohađaju našu školu, tko bi mogao reći, kakovih se uzornih ljudi među njima krije? Smijemo li dakle zapustiti našu dječicu i mirno gledati njihovu, a po njima i našu propast? Ne, to ne smijemo, nego ako želimo dobra u opće našoj stvari, moramo se zauzimati i polagati obole za tako veliko i važno naše narodno pitanje. Od početka ove godine pa do danas, sakupljeno je za „Hrvatske škole“ preko uprave našeg lista 525.70 kruna, što se u prvom redu ima zavaliti našoj požrtvovnoj jugoslavenskoj momčadi ratne mornarice. Nadamo se, da će momčad i sa drugih ladja poduprijeti naš pokret i time još više proslaviti svoje dično ime hrabrih junaka, branitelja domovine i podupiratelja naše prosvjete. Živjeli plemeniti darovatelji! Naprijed za hrvatske škole i požajmo braći Česima, da smo i mi Slaveni.

Vojničke vijesti.

Dnevna zapovjed lučkoj admiralata broj 278 od 5. listopada 1917.

Posadno nadzorstvo: nadporuč. Gostynski. Lječničko nadzorstvo na „N. V. b. „Bellona“: štopski liječnik dr. pl. Weiser. Lječničko nadzorstvo u mornaričkoj bolnici: lmljski liječnik dr. Wenusch.

Politeama Ciscutti.

Danas u subotu

velike kinematografske predstave sa sljedećim rasporedom:

Slavodobitno kroz Crnogoru i Albaniju

II. dio naravna snimka.

Kroz labirint života

drama u 4 čina sa TEOM SANDTEN u glavnoj ulozi. — Novost za Pulj! — Veliki uspjeh!

Početak: 3.30, 5 i 6.30 s. pop.

CIJENE za ovaj film: Ulaznina za parter i lože K 1.—; lože K 1.60; zatvoreno sjedalo 30 fil.; galerija 30. fil.

I za djecu.

Salonski orkestar.

Podupirajte Družbu!

Čuvši to probledi, upre laktove o stol (divotu, ne laktove), prikrilje dlanovima bledu svoje lice i upita:

— Kad je to bilo?

Žurilo mi se, da govorim o Jeli, ali kako se zaista jednom gotovo zaljubih u Evu i kako u obće želim, da bude dobre volje, stanem joj dakle pripovjedci.

— Tako je bilo... Jednoč. iza kazališta podjosmo u botanički vrt. Sječaš li se, kakva je krasna noć bila! Sjedjeli smo na klupi kraj basena — rekla si, da želiš čuti slavulja. Bio sam nekako sjetan, skinuo sam šešir, jer me je glava boljela, a ti si pošla do basena, umočila si rubac u vodu i položila mi ga s rukom na čelo. Tad si mi se učinila dobra kao angjeo, te pomislim u sebi: dohvatom li tu ruku i položim li na nju ustne — tad sam izgubljen! tad ću se smrtno u tebe zaljubiti.

— Pak? tiho priupita Eva.

— A ti si se brzo odmakla, kao da što slutiš.

Eva sjedi česak zamišljena, zatim se trgne i progovori naglo i razdraženo:

— Ne govorimo o tom, molim te...

— Dobro, ne govorimo o tom... Znaj Evo, odviše si mi mila, a da bi se ikad zaljubio u tebe. Jedno ne može biti uz drugo. Od časa, kako te upoznah, istinito sam ti i iskreno odan.

— Ali! — reče Eva, — kao da sledi trag svojih misli, — jeli istina, da si zaručen?

— Da.

— Za što mi niesi to kazao?

(Nastavit će se.)

HENRIK SIENKIEWICZ

Ta treća.

(Nastavak.)

Biće, u kojega je snaga uobraženja razvijenija, nego li u običnih smrtnika, biće osjetljivije, strastnije, naglije od drugih, biće, koje u obsegu sreće i raskoši i najtanju žicu poznaje, te s nečuvenom snagom žudi — eto, takvo biće, to je umjetnik.

On treba, da je u njega tri puta više značajnosti i jake volje, nego li u drugoga, ako hoće, da se izkušavanju odupre.

No kako nema razloga, da se cviet, koji je ljepši od drugih, samo toga radi snažnije vjetru opire, tako nema razloga, da u umjetnika bude više značaja, nego li u običnog čovjeka.

Nasuprot ima razlog, poradi kojega je u njega i manje otpornosti, a taj je, što se životna njegova snaga troši u onoj bezdani i u onom neskladu, koji umjetnički svijet dieli od svijeta svakodnevnog života.

On je naprosto bolestna ptica, u vječitoj vrućici, kojeg pred našim očima na čas nestaje u oblacima, a za čas ga opet vidimo, gdje se izmučenim svojim krilima povlači po trunju i prašini. Umjetnost mu daje jakost, da se otme trunju i prašini, a život mu ukida snagu poleta. Za to i jest u umjetnika tako često tolik razdvoj izmedju unutrašnjega i izvanjega života.

A kad sviet od njih više zahtieva, nego li od drugih ljudi i kad ih osudjuje, može biti da ima pravo — ali i Krist će imat pravo, kad ih bude spasio.

Ostržinjski doduše tvrdi, da glumci u to-

liko umjetničkom svijetu pripadaju, u koliko mu pripadaju trube, klarineti, rogovi itd., ali to nije istina.

Najbolji je tome dokaz Eva Adams, koja je čitava umjetnica i po talentu i po onom umjetničkom osjećaju, koji ju je kao prava mati umlo odbraniti od zla...

XIII.

Pored svega prijateljstva, što ga gojim prema Evi, ipak je odavna već ne vidjeh i za to mi se ona ugledavši me veoma obradovala, ako i jest u licu bila čudna izražaja za koji niesam znao, kako da ga odgonetam.

— Kako si, Vladko, — progovara — napokon da te opet jednom vidim.

Bio sam sretan, što je zatekoh.

Bila je obučena u spavaću tursku haljinu široko na vieli or obrubljenu, sa crvenim pao-mama na bijelo žučkasto dnu i s prosječenim rukavima. Kraj bleda njena lica i ljubičastih joj očiju obrub se ovaj osobito liepo izdžao. Ja joj to rekoh, a to ju veoma razveselilo; zatim priedjem odmah na stvar.

— Moja zlatna divo! rečem, ti poznaješ gospodju Kolčanovsku, tu divnu Ukrajinu?

— Poznajem, bile smo zajedno u odgojilištu.

— Povedi me knjoj.

Eva potrese glavicom.

— Moja zlatna, moja dobra Evo, učini mi tu ljubav!

— Ne, Vladko! ja ne ću povesti...

— Vidiš, kako mi niesi dobra, a ja gotovo, da se jednom ne zaljubih u tebe!

Kakva li je mimoza ta Eva!